

URČOVÁNÍ OBROTLOVCŮ ČESKÉ REPUBLIKY

Obojživelníci

Prof.RNDr.Lubomír Hanel, CSc.

Obojživelníci

Čeď: Mlokovití (*Salamandridae*)

Mlok obecný (*Salamandra salamandra*)

Poznávací znaky:

- délka 15-18 cm
- příčný průřez ocasu okrouhlý až oválný
- po stranách hlavy dva ploché žluté hrboly s černými tečkami
- celkové zbarvení leskle černé s nepravidelnými žlutými skvrnami

Warning coloration

Čolek velký

Meziprstové plovací blány

Skupina velkých čolků – čolek velký (*Triturus cristatus*)
čolek dunajský (*Triturus dobrogicus*)
čolek dravý (*Triturus carnifex*)

Vlevo nahoře samice čolka velkého vyplouvající k hladině
fázi, na vodních rostlinách vajíčka

**Skupina velkých čolků – čolek velký (*Triturus cristatus*)
čolek dunajský (*Triturus dobrogicus*)
čolek dravý (*Triturus carnifex*)**

© Radek Sejkora

Na rozdíl od čolka velkého je robustnější a většinou bez drobných bělavých teček, větší tmavé skvrny na bocích jsou výraznější.

Čolek dravý

**Skupina velkých čolků – čolek velký (*Triturus cristatus*)
čolek dunajský (*Triturus dobrogicus*)
čolek dravý (*Triturus carnifex*)**

Hřetní lem

Perleťové zbarvení

Čolek dunajský

Prsty předních a zadních noh se nedotýkají

Skupina malých čolků - čolek horský (*Mesotriton /Ichthyosaura/ alpestris*)

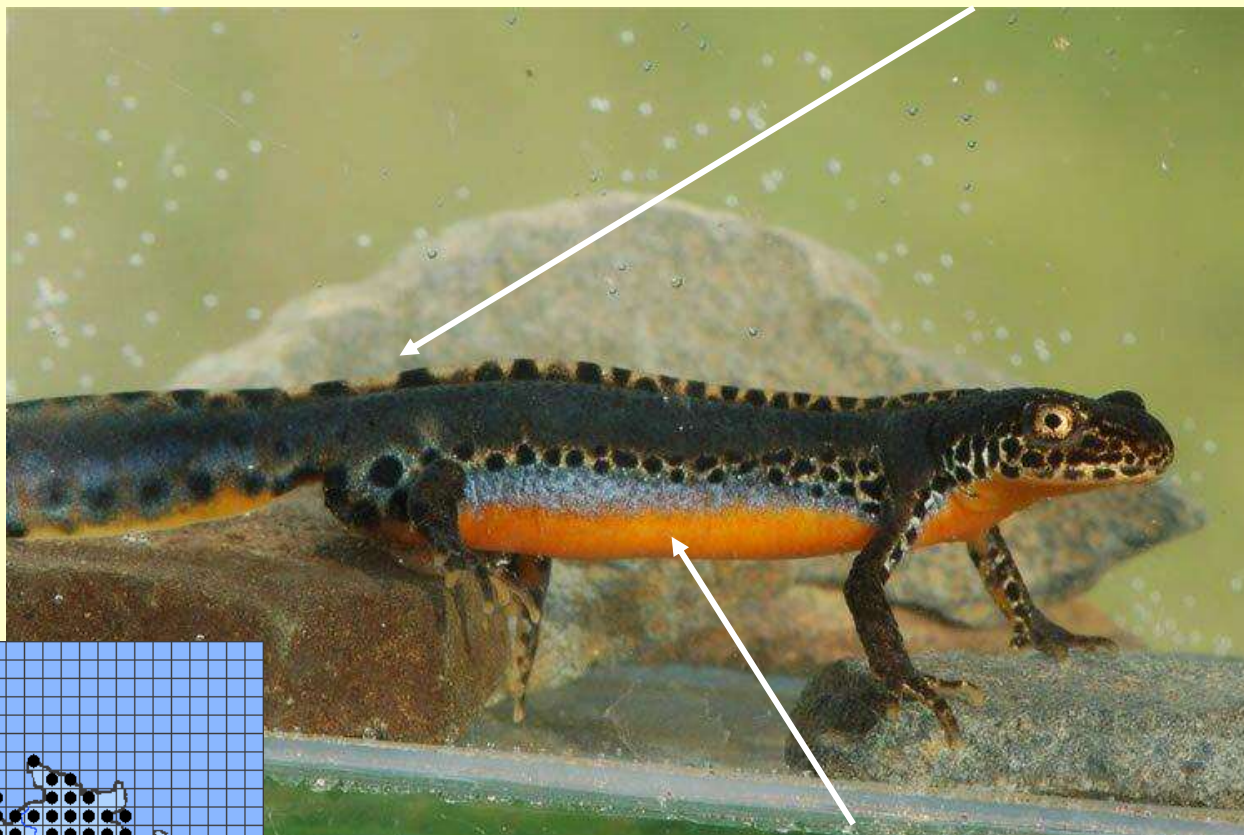
čolek obecný (*Lissotriton vulgaris*)

čolek karpatský (*Lissotriton montadoni*)

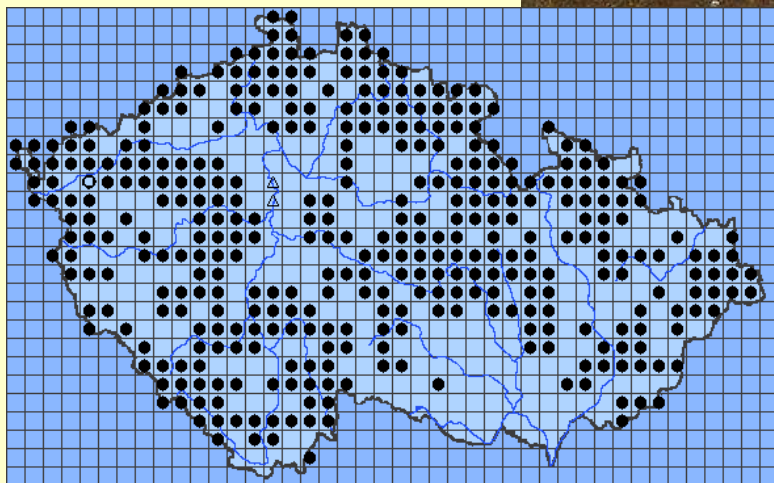
čolek hranatý (*Lissotriton helveticus*)

Čolek horský

Nízký ploutevní lem
není na pánvi přerušovaný

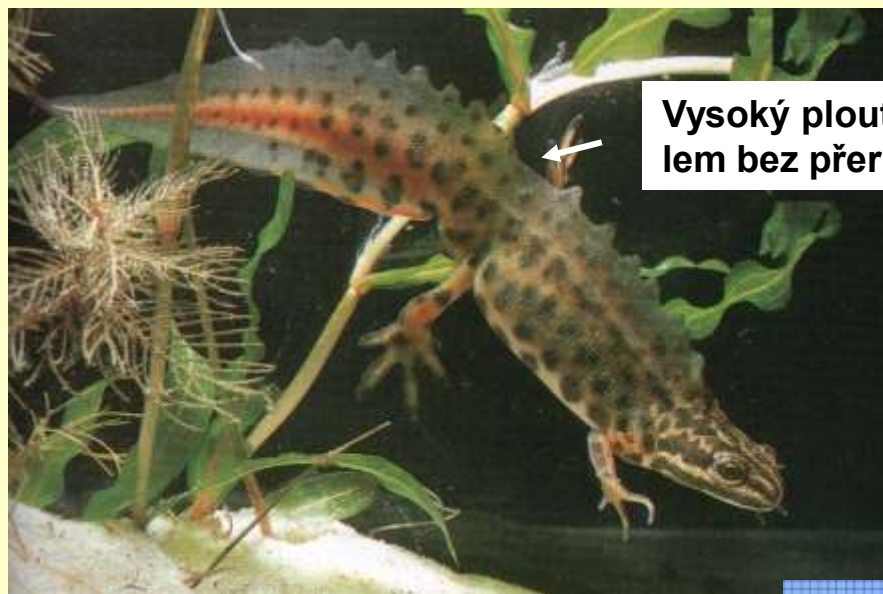
Zbarvení břicha
oranžové beze skvrn

Čeď: Mlokovití (*Salamandridae*)

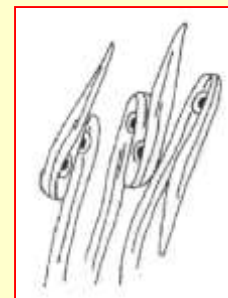
Čolek obecný (*Triturus vulgaris*)

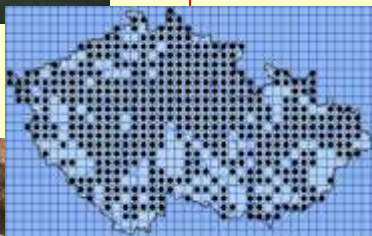
Vysoký ploutevní
lem bez přerušení

Samice kladoucí vajíčka

Samec v době páření

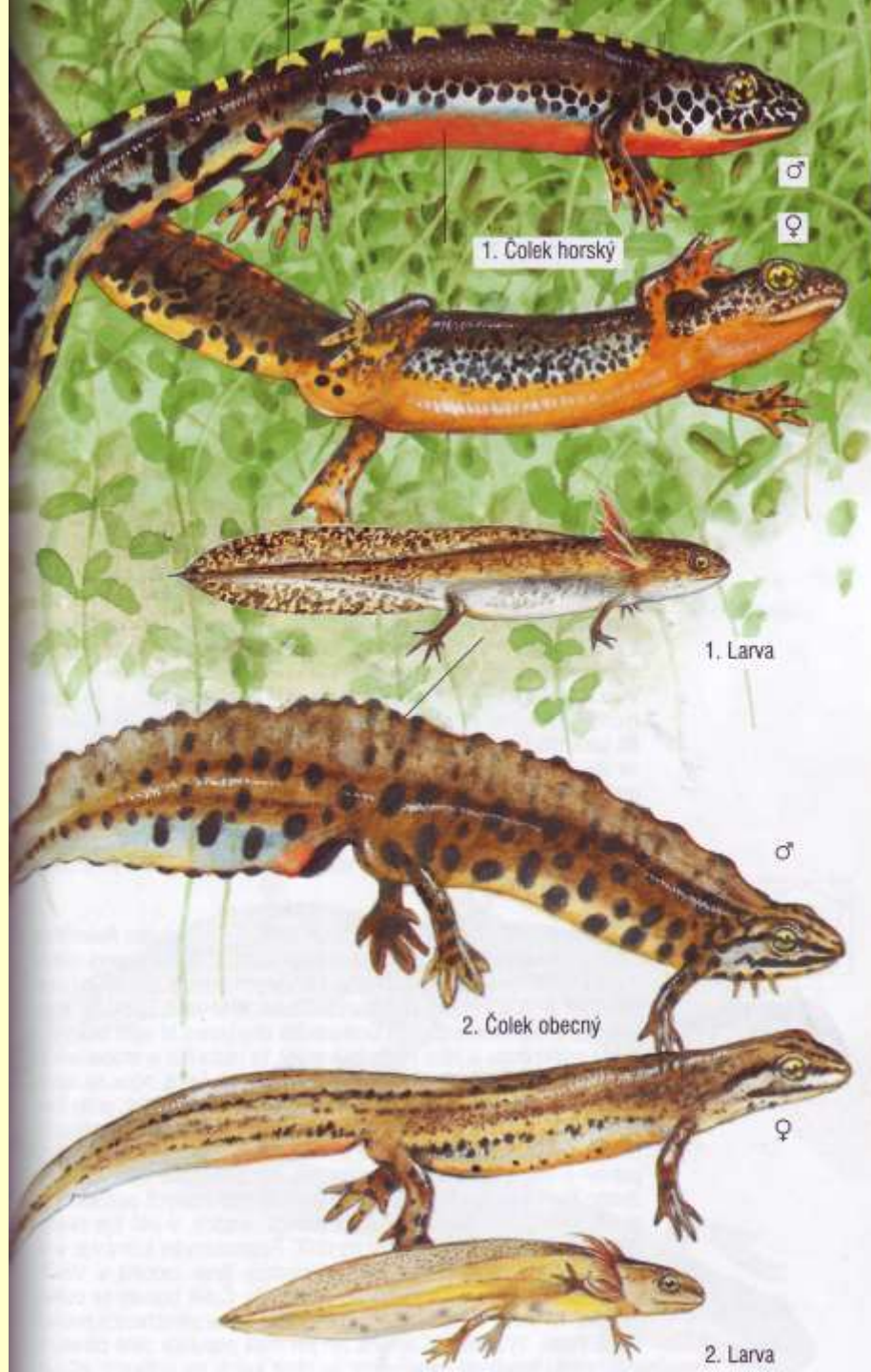

Samice na souši

Nově používaný název: *Lissotriton vulgaris*

1. Čolek horský

♂

♀

1. Larva

2. Čolek obecný

♂

♀

2. Larva

Skupina malých čolků - čolek horský (*Mesotriton alpestris*)
čolek obecný (*Lissotriton vulgaris*)
čolek karpatský (*Lissotriton montadoni*)
čolek hranatý (*Lissotriton helveticus*)

Čolek karpatský

Nízký a na pánvi nepřerušovaný
ploutevní lem

Oranžové břicho

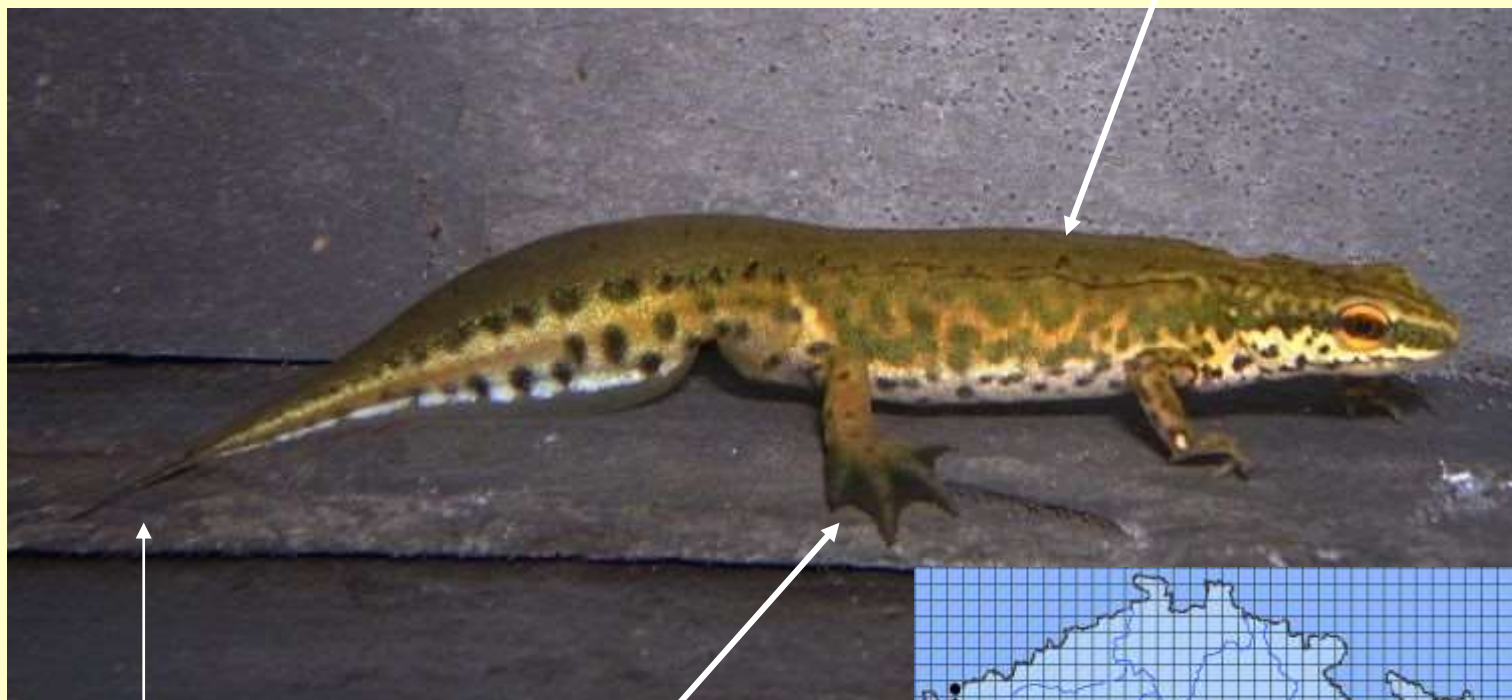
Ocasní vlákénko

Skupina malých čolků - čolek horský (*Mesotriton alpestris*)
čolek obecný (*Lissotriton vulgaris*)
čolek karpatský (*Lissotriton montadoni*)
čolek hranatý (*Lissotriton helveticus*)

Čolek hranatý

Hranatý průřez těla díky
kožným lištám

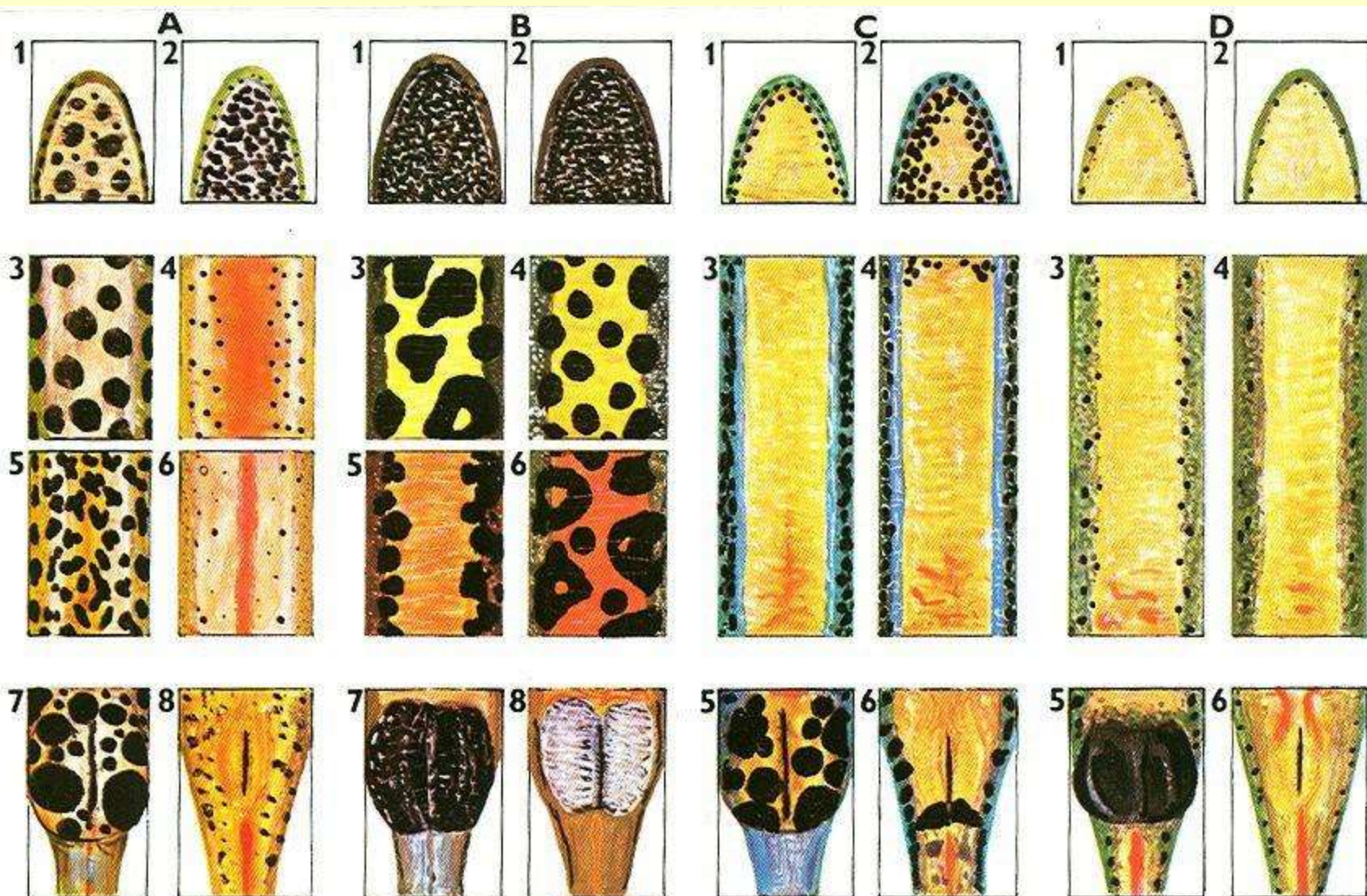

Ocasní vlákénko

Tmavé lemy na
prstech zadních nohou

A. čolek obecný: 1 a 2 — hrdlo, 3 až 6 — břicho, 3 a 5 — zpravidla ♂, 7 — kloakální val ♂, 8 — kloakální val ♀.
 B. čolek velký: 1 a 2 — hrdlo, 3 až 6 — břicho, 7 — kloakální val ♂ v době páření, 8 — kloakální val v době páření u ♀.
 C. čolek horský: 1 a 2 — hrdlo, 3 a 4 — břicho, 3 — zpravidla ♀, 4 — zpravidla ♂, 5 — kloakální val ♂, 7 — kloakální val ♀.
 D. čolek karpatský: 1 a 2 — hrdlo, 3 a 4 — břicho, 5 — kloakální val ♂, 6 — kloakální val ♀.

Rozlišení čeledí a rodů našich žab

Konce prstů paličkovitě rozšířeny, svrchní strana jednobarevná. Šplhají po stromech a keřích - rosníčka

Kůže svrchní strany nápadně bradavičnatá, za očima parotidy, zadní končetiny poměrně krátké - ropucha

Břišní strana výrazně pestře skvrnitá. Svrchní strana bradavičnatá, hnědá až černá - kučka

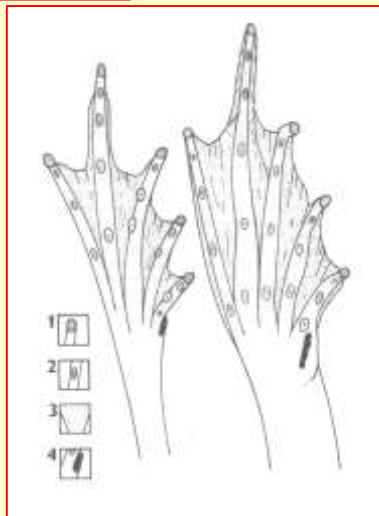
Kůže slabě bradavičnatá až hladká, za očima nejsou parotidy. Po stranách hřbetu Podélné žláznaté lišty, nohy dlouhé - skokan

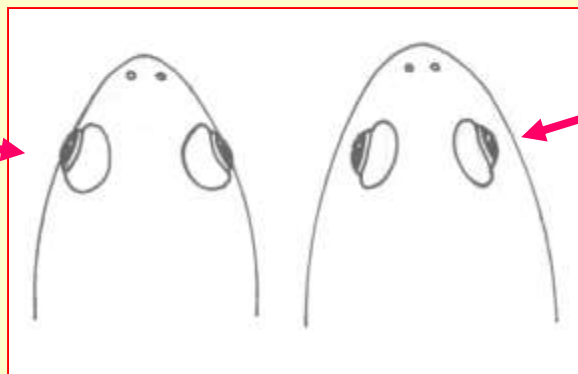
Temeno hlavy mezi očima vyklenuté, oční zornice ve tvaru vertikální štěrbiny - blatnice

Čeď: skokanovití (*Ranidae*)

Skupina hnědě zbarvených skokanů

Skupina zeleně zbarvených skokanů

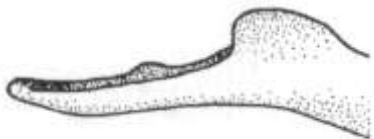
Pelophylax

Oči se dotýkají či mírně přesahují obrys hlavy, kratší ploutevní lem mezi prsty, převážně hnědé zbarvení hřbetu. U vody jen v období rozmnožování

Oči vzdáleny od obrysu hlavy, plovací blány přesahují až na koneček prvního článku nejdelšího prstu zadní končetiny. Hřbet obvykle převážně zelený. U vody stále

Rozlišení hnědě zbarvených skokanů

**Patní
hrboly**

**Patní
hrboly**

Skokan štíhlý

Skokan hnědý

Skokan ostronosý

**Patní hrbol přesahující
čenich – skokan štíhlý**

**Patní hrbol nepřesahující
čenich – skokan hnědý**

HNĚDÍ SKOKANI ČR

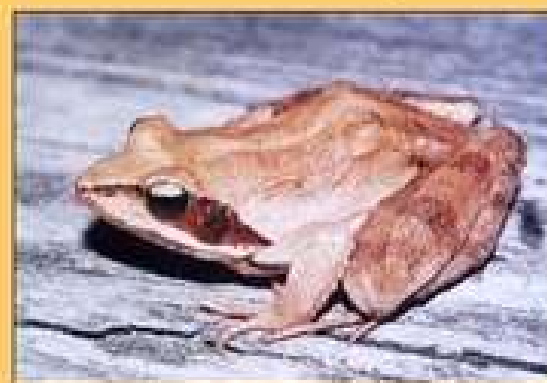
Rana temporaria
skokan hnědý

Rana arvalis
skokan ostronosý

Rana dalmatina
skokan štíhlý

První zásadou při určování našich hnědých skokanů je zapomenout na natahování a ohýbání zadní končetiny směrem k čenichu. Je to způsob určování z minulého tisíciletí, protizákonné jednání (nutná je výjimka) a nejlepší cesta jak dojít k chybné determinaci. Délka zadní končetiny je u jednotlivých druhů značně variabilní.

Správné určení dosáhneme při kombinaci ostatních znaků. Spoléhat pouze na jeden znak je nejisté. Přestože některé znaky jsou pro jednotlivé druhy typické, neplatí výlučně. Např. v období rozmnožování může být matoucí modravý odlesk hrdla a boků samců *R. temporaria* od hladiny, připomínají nevybarvené *R. arvalis*. Hlasové projevy jsou však nezaměnitelné.

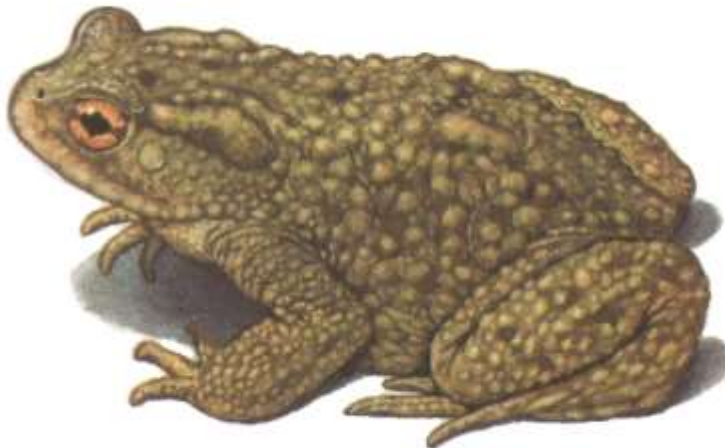

Čeleď: ropuchovití (*Bufonidae*)

Rozlišení našich ropuch

Podél tmavšího hřbetu se táhne úzký žlutavý proužek, krátké zadní končetiny
– **ropucha krátkonohá**

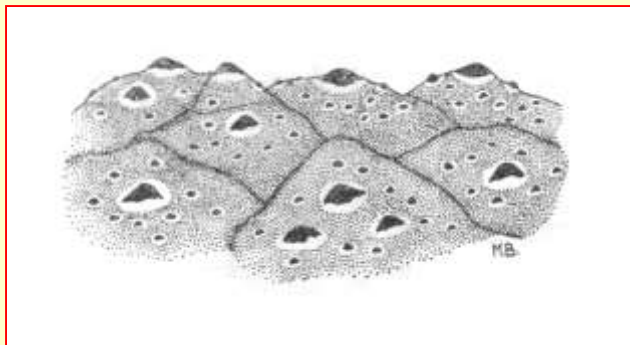

Hřbet dvoubarevný, duhovka žlutá až nazelenale žlutá – **ropucha zelená** (*Pseudepidalea viridis*)

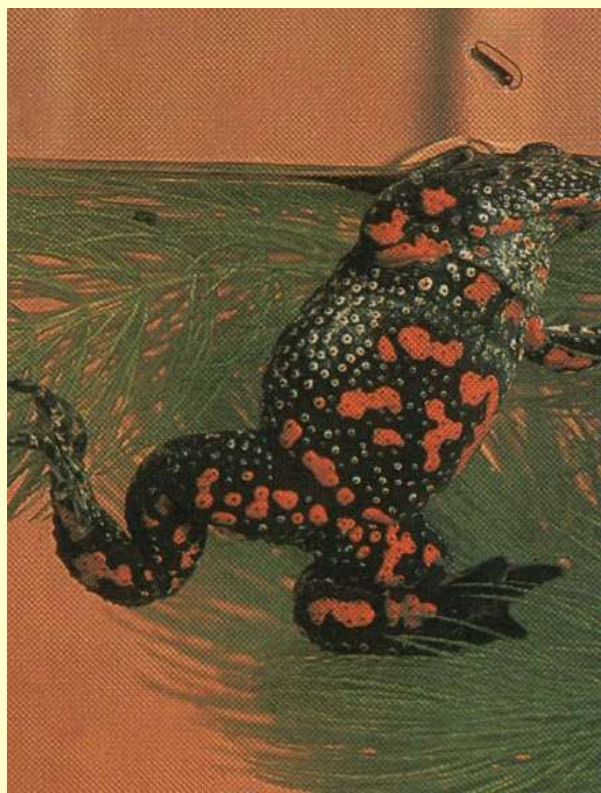
Hřbet jednobarevný, duhovka měděně červenohnědá – **ropucha obecná**

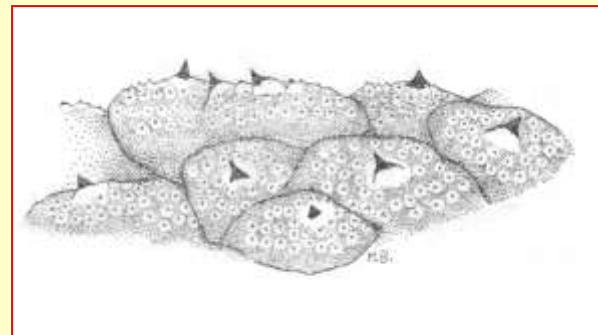
Kuňka obecná

Detail bradavek

Kuňka žlutobřichá

Detail bradavek

Zbarvení
břicha

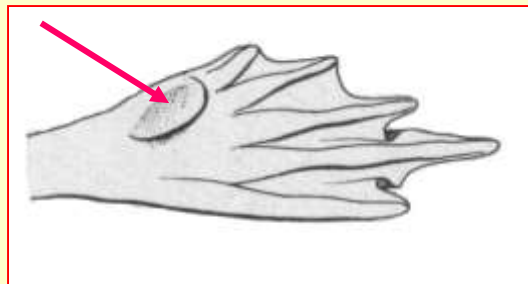

Čeled': blatnicovití (*Pelobatidae*)

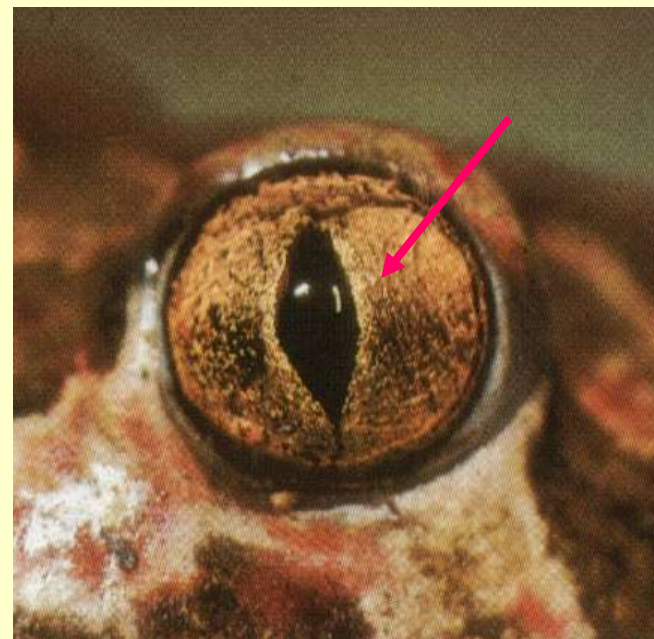
Blatnice skvrnitá (*Pelobates fuscus*)

Obrys hlavy

Patní hrbol

Zornice

ZELENÍ SKOKANI ČR

Pelophylax ridibundus

(*Rana ridibunda*)

skokan skřehotavý

Pelophylax esculentus

(*Rana esculenta*)

skokan zelený

Pelophylax lessonae

(*Rana lessonae*)

skokan krátkonohý

ZELENÍ SKOKANI ČR

Pelophylax ridibundus

(*Rana ridibunda*)

skokan skřehotavý

Pelophylax esculentus

(*Rana esculenta*)

skokan zelený

Pelophylax lessonae

(*Rana lessonae*)

skokan krátkonohý

Mezi zelené skokany ČR se řadí 2 druhy: *Pelophylax ridibundus* (Pallas, 1771) a *Pelophylax lessonae* (Camerano, 1882), a hybridogenezi vzniklý hybrid *Pelophylax esculentus* (Linnaeus, 1758). K hybridogenezi, kdy kříženci produkují gamety s nesmíseným genomem jednoho z rodičovských druhů přistupuje hybridolýza (zpětný vznik rodičovského druhu z kříženců), polyploidizace kříženců, rekombinantní („klasické“) křížení a hemiklonální reprodukce při zkřížení hybridu a rodičovského druhu. Situaci při určování zástupců tohoto komplexu neulehčuje výskyt všech tří zelených skokanů na některých lokalitách, ale i tam obvykle obsazují stanoviště odpovídající jejich ekologickým nárokům.

Skokan zelený (*Pelophylax esculentus*) je ekologickým mezistupněm (zaplnil volnou niku), avšak využívá i stanoviště rodičovských druhů. Morfologicky představuje pestrou škálu mezistupňů, zrovna tak v hlasových projevech.

Poznámka: pozor na koncovky druhových jmen při užívání rodového jména *Rana* nebo *Pelophylax*.

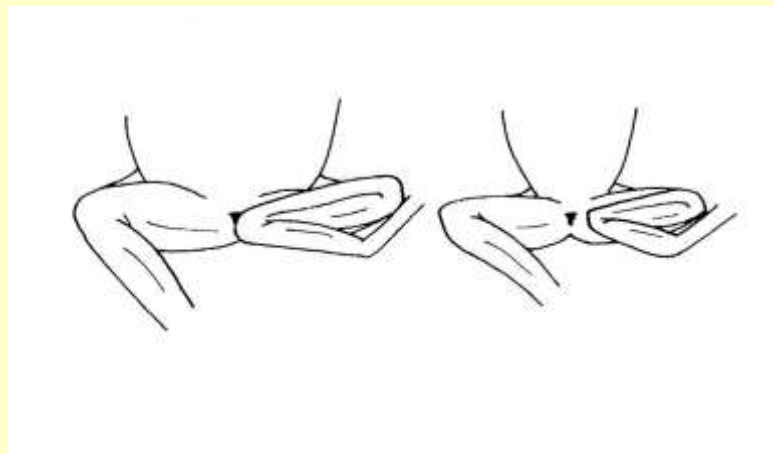
Skokan skřehotavý

Zbarvení hřbetní strany bývá olivově zelené nebo hnědé s velkými hnědými (někdy se zelenavým nádechem) nepravidelnými skvrnami. Břišní strana bývá šedivě a černě mramorovaná či skvrnitá. Na zadní straně stehen bývají bělavé, šedavé nebo někdy zelenavé skvrny. Má **rezonanční měchýřky tmavé**. Škála zbarvení však může být od světle šedé po černou. Největší zelený skokan (12 cm)

Skokan zelený

Zbarvení hřbetní strany bývá světlezelené nebo trávově zelené, občas modrozelené, hnědé nebo bronzové. **Tmavé skvrny bývají obvykle černé a ostře ohraničené. Břišní strana bývá bílá nebo šedavě mramorovaná.** Na stehnech bývají patrné žluté skvrny, zejména v období rozmnožování.

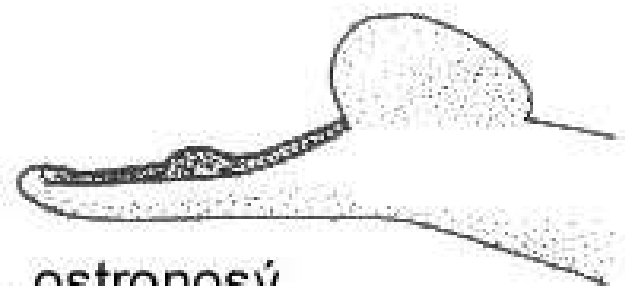

Skokan krátkonohý

Hřbetní strana světlezelená, trávově zelená nebo hnědá, občas modrozelená, samci v období rozmnožování mívají často citrónově žlutý nádech. Skvrny bývají obvykle malé a tmavé. **Břišní strana obvykle bílá nebo slabě pigmentovaná,** občas výrazně šedivě mramorovaná. Na vnitřní a vnější straně stehen bývají žlutavé skvrny, patrné hlavně v období rozmnožování.

S. skřehotavý

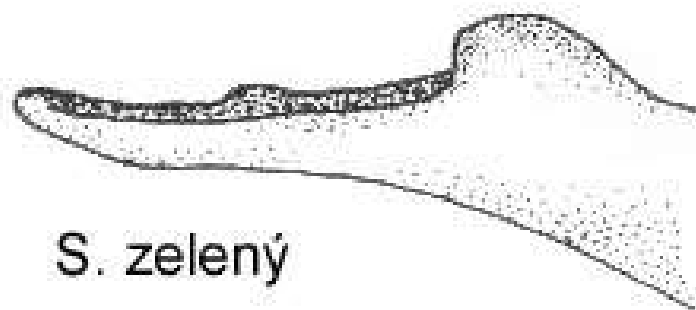
S. ostronosý

S. krátkonohý

S. hnědý

S. zelený

S. štíhlý

Skokan skřehotavý

Skokan zelený

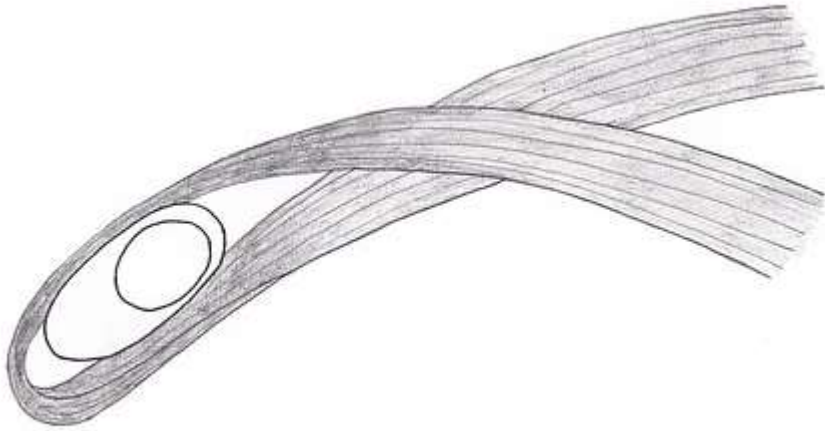
Skokan krátkonohý

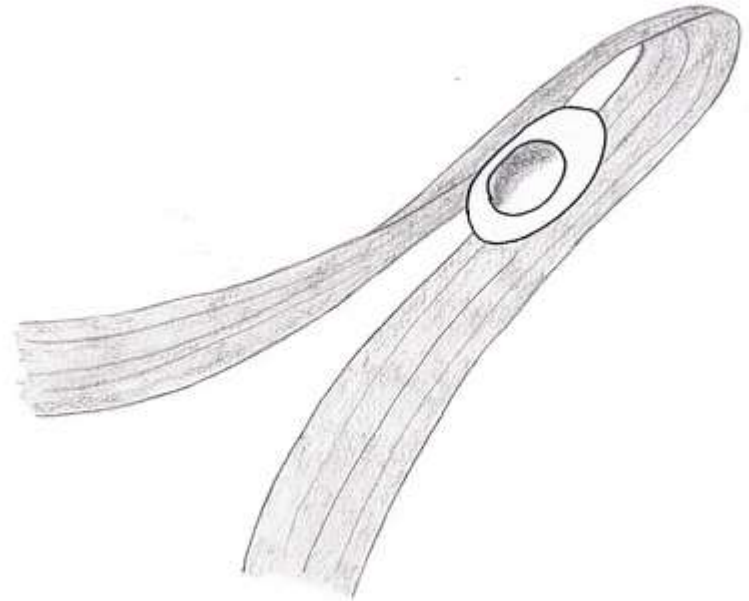

Snůšky obojživelníků (Autorka kreseb: © Aneta Mašterová)

Vajíčka velkých čolků (č. velký, dravý, dunajský), průměr vajíčka 2-3 mm

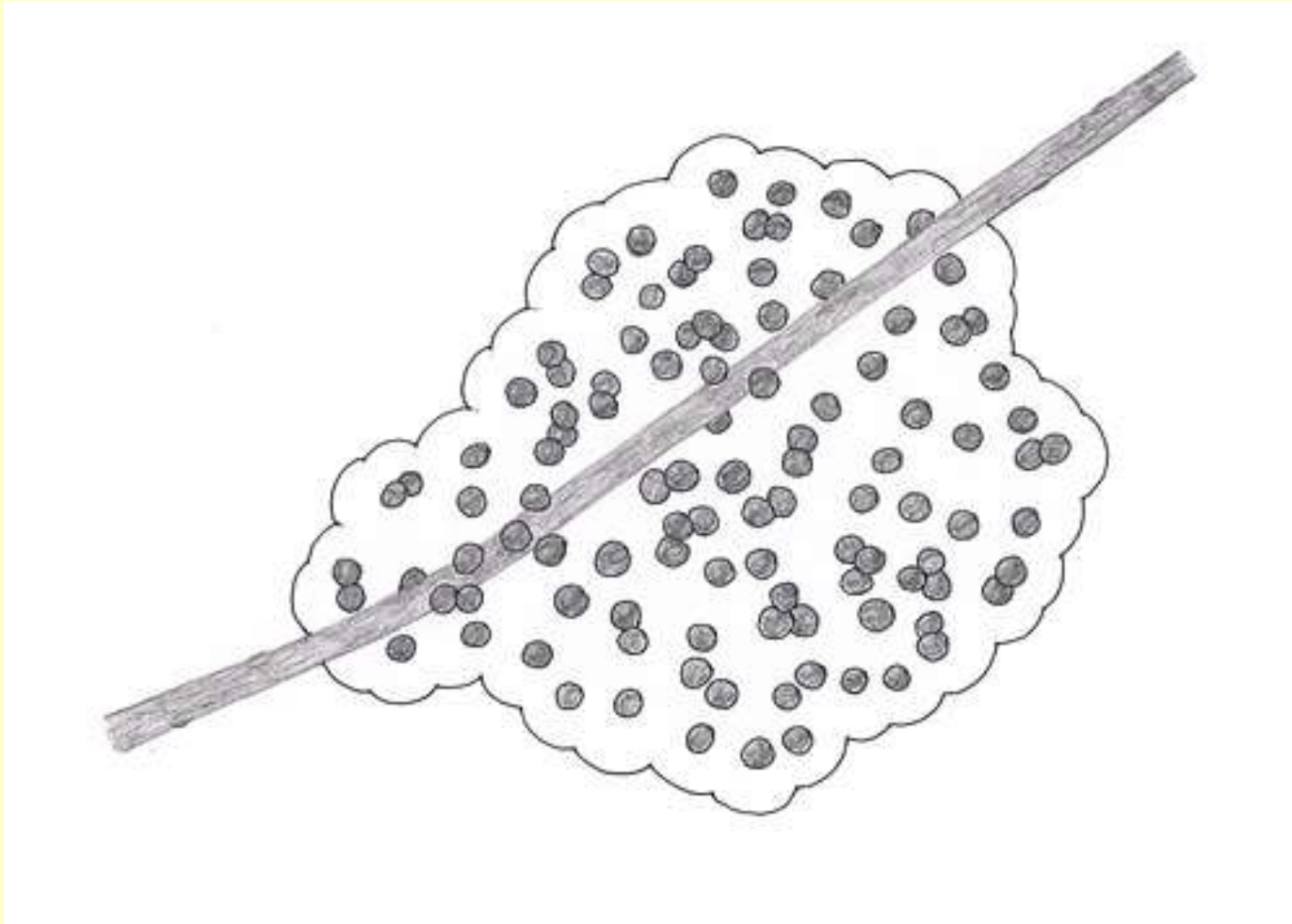

Vajíčka malých čolků (obvykle do 3 mm)
(čolek obecný, č. hranatý, č. karpatský, č. horský)
průměr vajíčka 1,3-1,8 mm

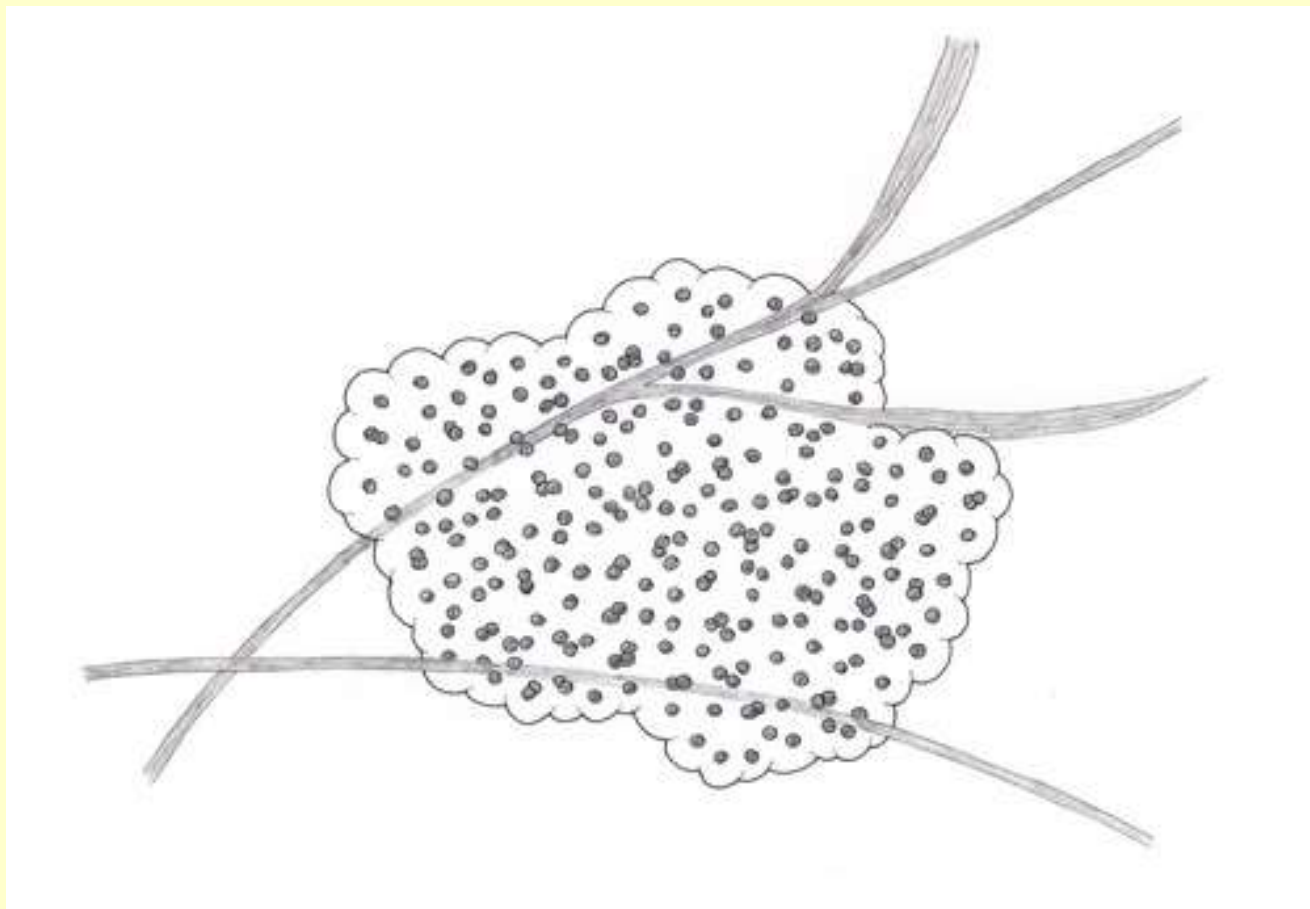
Rosnička zelená

40-100 vajíček, obvykle okolo stébel rostlin

Zelení skokani

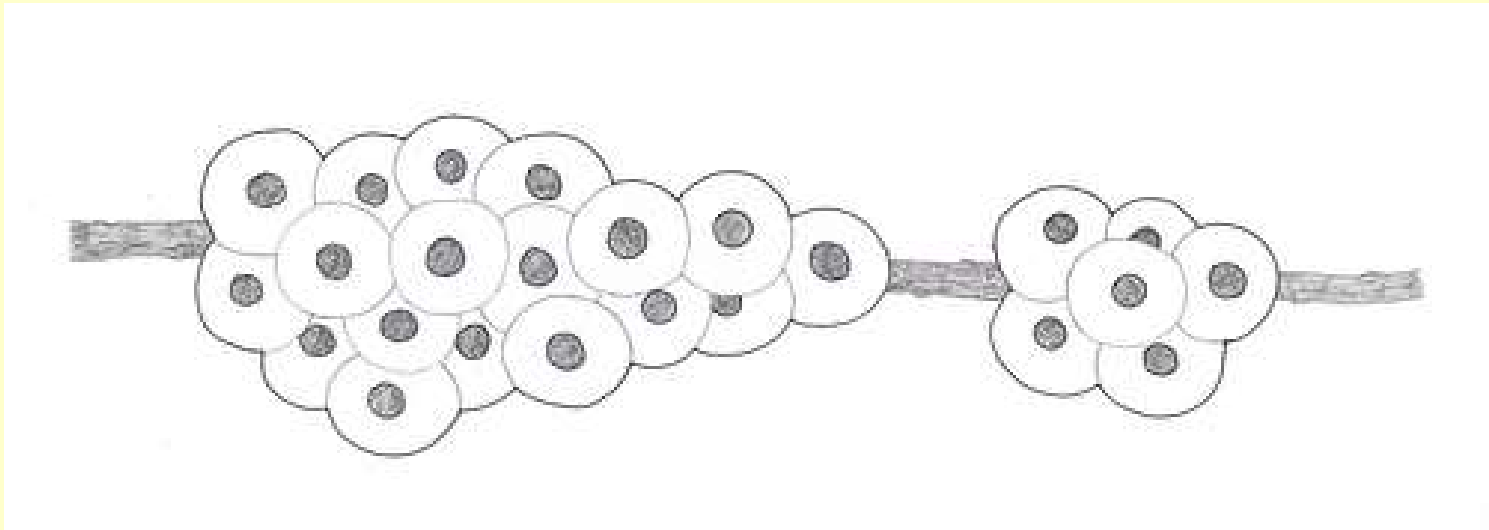
50-100 vajíček, obvykle uchycených k různým částem rostlin jen okrajem snůšky, snůšky měkké nepravidelného tvaru, čerstvá vajíčka zřetelně dvoubarvá – horní část 6–hnědá, spodní bělavá, průměr vajíčka 1–2,5 mm, s rosolovitým obalem 6-8 mm.

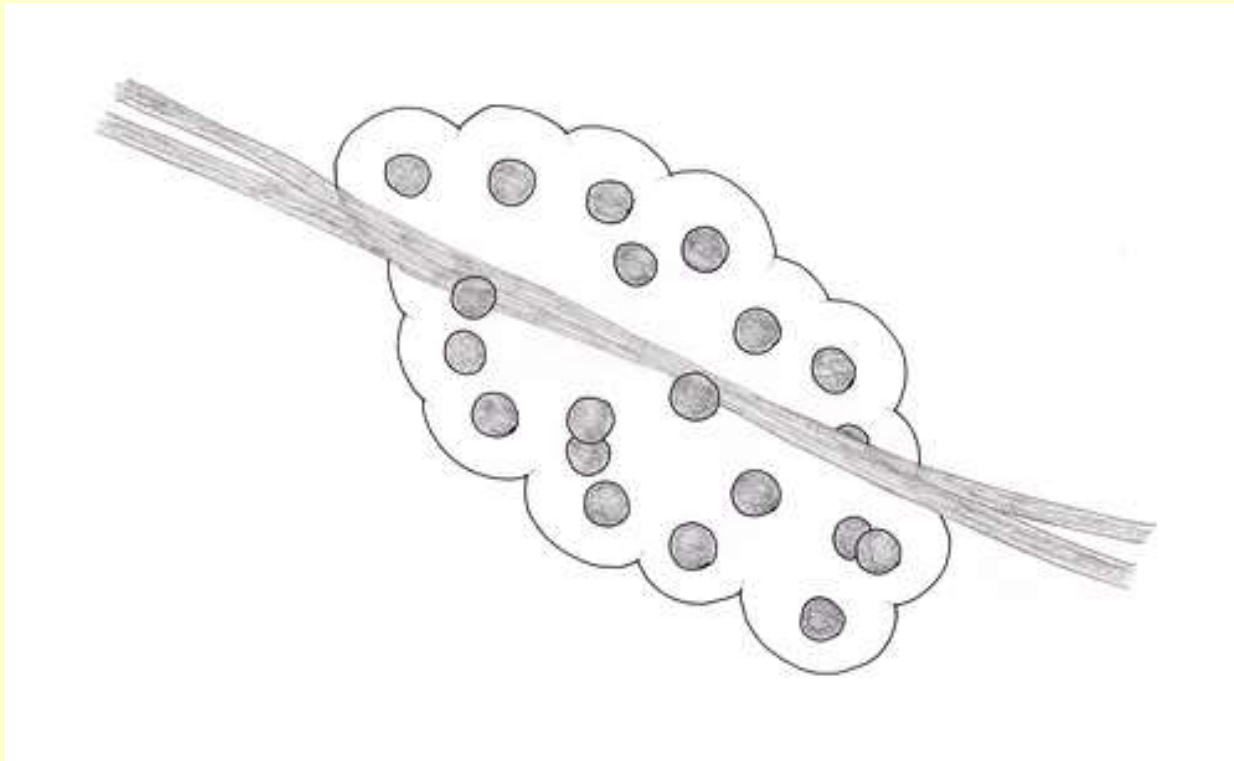
Kuňka žlutobřichá

Hroznovitý až řetízkovitý tvar snůšky, tuhé rosolovité obaly vajíček od sebe odlišitelné

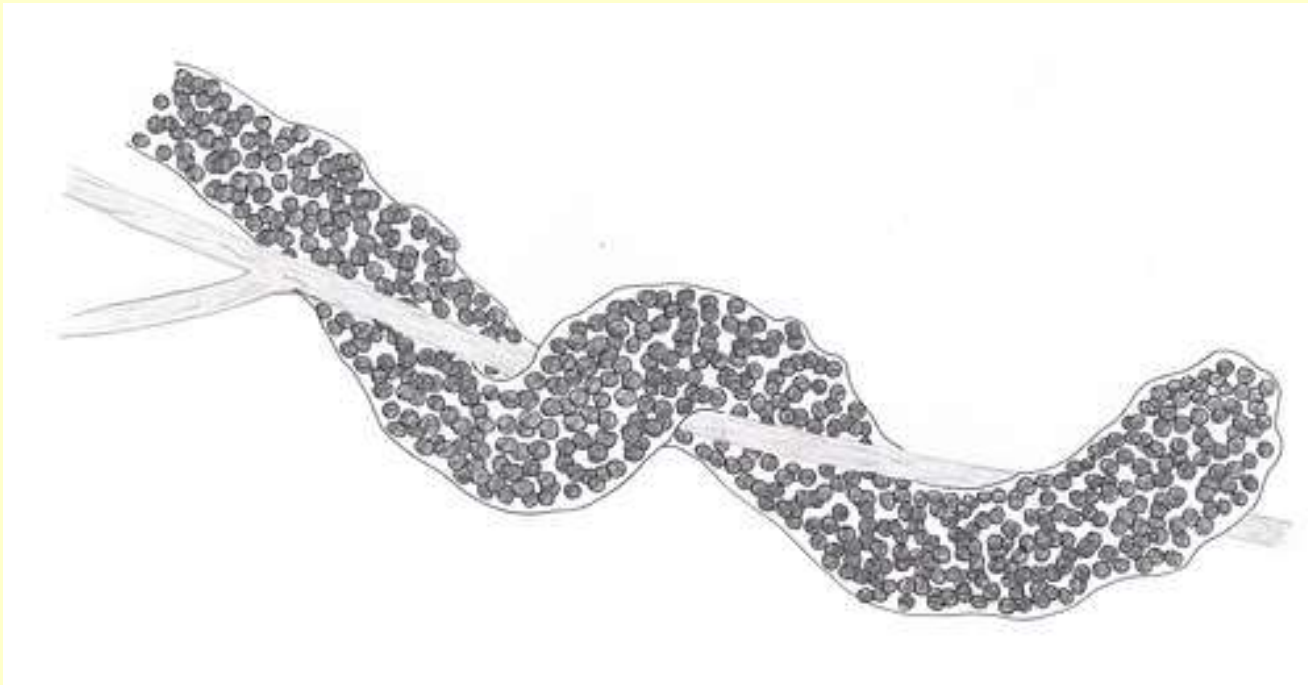
Kuňka obecná (ohnivá)

Snůšky měkké, rosolovité obaly často vzájemně propojené

Blatnice skvrnitá

Tuhé provazce vajíček o délce až kolem metru, šíře 15-30 mm, vajíčka uložena v pásu v nepravidelných 5-10 řadách, do cca 7 000 vajíček v pásu, který se může rozpadat

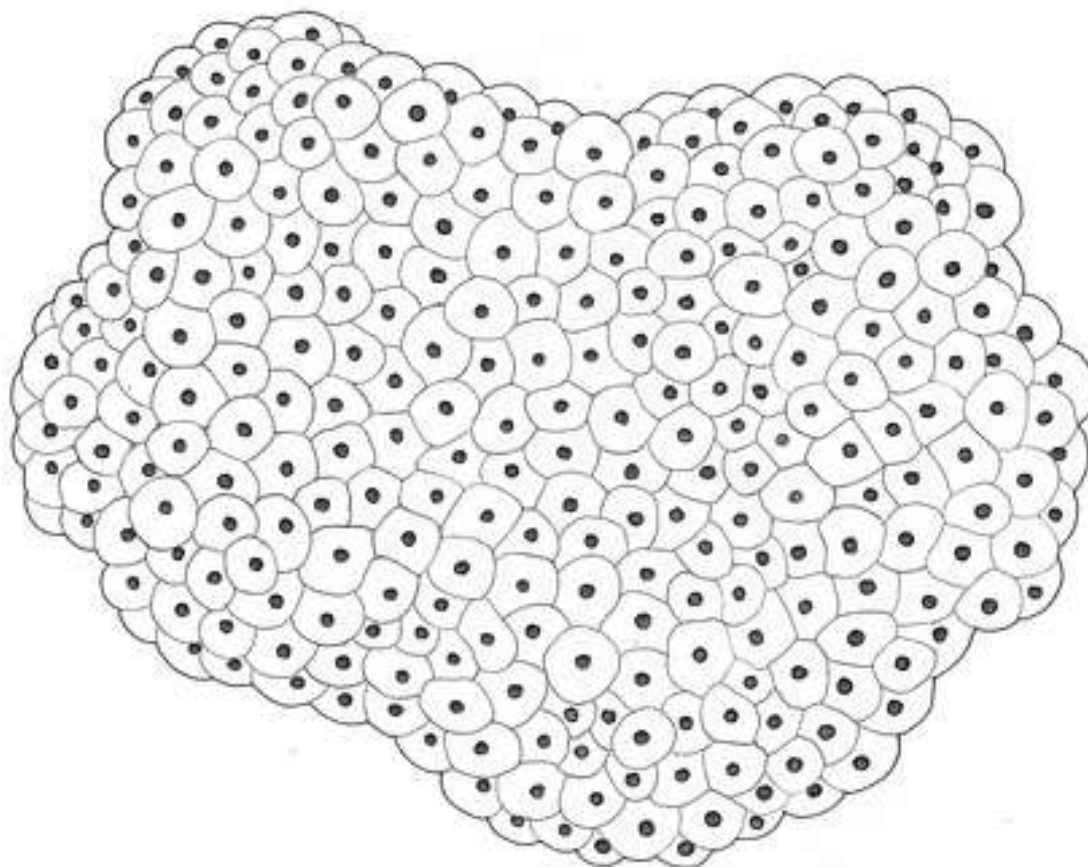

Vajíčka ropuch

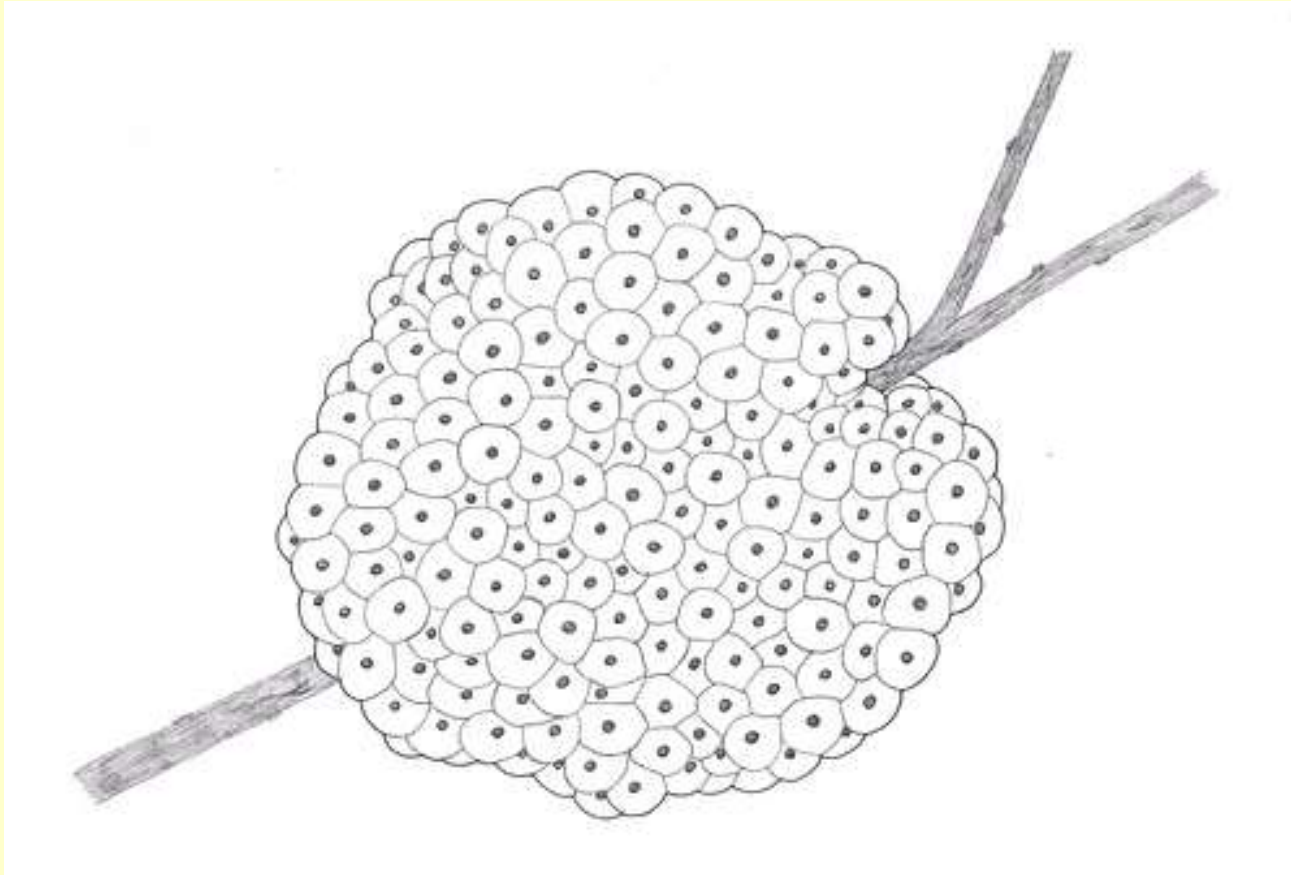
Skokan hnědý

Snůšky obvykle nepřichycené k vegetaci, umístěné v nejmělkších částech litorálu, čerstvá vajíčka tmavě hnědá, naspodu je bílá až bělavá skvrna (později vajíčka jednobarevná, tmavě hnědá); obvykle 500 až 2 000 vajíček ve snůšce; průměr snůšky obvykle 10–20 cm

Skokan štíhlý

Snůšky vždy jednotlivě, uchycené okolo stébel vodní vegetace nebo větviček (jakoby „propíchnuté“); většinou přibližně kulovitého tvaru; průměr vajíčka 1,5–3 mm, s rosolovitým obalem 8–12 mm; čerstvá vajíčka svrchu tmavě hnědá, zespodu bílá až bělavá (později vajíčka jednobarevná, tmavě hnědá); obvykle 300 až 1000 vajíček ve snůšce; průměr snůšky obvykle 8–15 cm

Skokan ostronosý

Snůšky jednotlivě nebo v seskupeních, uchycené jen svým okrajem k různým částem vodní vegetace; většinou nepravidelného tvaru, někdy téměř kulovité; průměr vajíčka 1,5–2 mm, s roslovitým obalem 6–9 mm; čerstvá vajíčka svrchu tmavě hnědá, zespodu bílá až bělavá (později vajíčka jednobarevná, tmavě hnědá); obvykle 300 až 900 vajíček ve snůšce; průměr snůšky obvykle 8–12 cm

